

Post van VON-Nederland

Het bestuur van VON-Nederland richtte zich in de afgelopen periode tot de kabinetsinformatuur en — samen met de secties Nederlands en Nederlands als tweede taal van Levende Talen — tot de minister en staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen, de WRR en de leden van de vaste Kamercommissie voor O&W.

Reflectie in moedertaalonderwijs

Op donderdag 13 november 1986 houdt de VALO-Moedertaal een adviesvoorbereidende studiedag over 'Reflectie in moedertaalonderwijs' voor leraren Nederlands, werkzaam in het voortgezet onderwijs. Er is plaats voor maximaal 60 deelnemers. Meer informatie in de rubriek Agenda.

Protest VON-België

De VON (Vereniging voor het onderwijs in het Nederlands v.z.w.) protesteert met klem tegen elke voorgenomen besparingsmaatregel die de kwaliteit van het onderwijs, op welk niveau dan ook, verder aantast.

Zij vestigt de aandacht van de publieke opinie op de alarmerende situatie waarin het onderwijs van en in de moedertaal de laatste jaren is terechtgekomen, en dringt er bij de regering op aan dat zij geen maatregelen zou treffen die deze situatie nog verergeren.

Zij richt zich tot allen die bij het onderwijsbeleid in Vlaanderen betrokken zijn met de dringende vraag — in het belang van de lerenden, die men steeds meer een gebrek aan taalvaardigheid verwijt — de afbraak van het moedertaalonderwijs eindelijk stop te zetten.

Namens het dagelijks bestuur,
Wim Verlaeck, voorzitter.

Brief aan de informateur

Onderstaande brief heeft de VON verstuurd naar de informateur. Uiteraard zou er veel meer te zeggen zijn over onderwijsbeleid. Het bestuur leek het echter verstandiger om de brief te beperken tot een kort schrijven.

betreft: Onderwijsbeleid Amsterdam, 28 mei 1986

Geachte heer De Koning,

Met dit korte schrijven vragen wij uw aandacht voor het onderwerp onderwijsbeleid van de komende jaren. Als vertegenwoordig(st)ers van de Vereniging voor het Onderwijs in het Nederlands (VON) gaat onze bezorgdheid in het bijzonder uit naar de eerste fase voortgezet onderwijs en het vak Nederlands.

Wij hopen dat de ontwikkeling naar een vorm van eerste fase voortgezet onderwijs een belangrijk item zal zijn tijdens de formatieonderhandelingen. Het WRR-rapport over basisvorming zal ongetwijfeld hierbij ter sprake komen.

Voor het vak Nederlands, moedertaalonderwijs, willen wij er met klem op wijzen dat *interne differentiatie* goed mogelijk is. Ons inziens vormt interne differentiatie een voorwaarde voor onderwijs dat recht doet aan ieder individu. Wij menen dat onder andere door middel van thema-projectonderwijs interne differentiatie uitgevoerd kan worden; dit blijkt bevestigd door onderzoeken. Projectonderwijs impli-

ceert bovendien een mogelijke continuering van lessen in leergebieden zoals die op de basisscholen plaatsvinden.

Het werken op/naar twee niveaus (externe differentiatie) zien wij als zeer nadelig voor leerlingen én leerkrachten (zie onder andere de onderzoeken van Bernstein).

Wij hopen dat u het bovenstaande ter harte neemt en in de besprekingen over het onderwijsbeleid betreft.

In afwachting van de onderhandelingsresultaten,

met vriendelijke groet,

T. Klein Beernink
secr. VON-bestuur

A. van Gangelen
voorzitter VON-bestuur

De Sectie Nederlands en de Sectie Nederlands als tweede taal van de Vereniging van leraren in Leven- de Talen en de Vereniging voor het Onderwijs in het Nederlands onderschrijven de algemene doelstelling van het WRR-rapport: basisvorming voor iedereen, waarbij integratie van 'hoofd, hart en hand' een substantieel doel is. De genoemde secties en de VON onderschrijven tevens het belang van een verhoging van het onderwijspeil.

De genoemde secties en de VON signaleren echter dat deze doelstellingen met de concrete voorstellen voor het vak Nederlands niet bereikt zullen kunnen worden, zowel door de voorgestelde inhoud als door de voorgestelde urentabel.

DE DOELEN

De genoemde secties en de VON onderschrijven de drie hoofddoelen:

- de maatschappelijke voorbereiding
- het cultuurpolitieke doel
- het ontwikkelingsdoel.

MAATSCHAPPELIJKE VOORBEREIDING:

TAALVAARDIGHEID ALS KERN

De genoemde secties en de VON zijn verheugd over het feit dat bij de keuze voor de inhoud van de leerstof duidelijk de nadruk ligt op de taalvaardigheid. Empirisch onderzoek naar de onderwijspraktijk heeft inmiddels duidelijk gemaakt dat het onderwijs in de praktijk veel traditioneler is — bijvoorbeeld in verhouding veel aandacht voor spelling en zinsontleding, met name in het lbo en mavo — dan uit vakinhoudelijke en vakdidactische publikaties kan worden opgemaakt, zoals ook in de voorstudie *Nederlands* (p. 8 e.v.) wordt opgemerkt.

Om taalvaardigheidstraining werkelijk de kern van het moedertaalonderwijs te laten worden, is nog veel ontwikkelingswerk nodig ten aanzien van vakinhoud en didactiek. Als ergens geldt dat invoering van de voorgestelde basisvorming niet 'budgettair neutraal' kan geschieden, dan is het hier wel: om de gestelde doelen te bereiken dient geld beschikbaar te komen voor ontwikkelingswerk ten aanzien van vakinhoud, didactiek en toetsing.

Daarnaast zullen degenen die dit type onderwijs moeten gaan verzorgen op dit en andere terreinen her- en bijgeschoold moeten worden. Ook daarvoor dienen financiële middelen beschikbaar te komen.

De genoemde secties en de VON willen er verder op wijzen dat het onderdeel mondelinge taalvaardigheid, mede gezien de internationale situatie, zowel in vakinhoudelijk als vakdidactisch opzicht volstrekt

Reactie op het rapport van de WRR inzake de basisvorming

De hiernavolgende brief is door de secties Nederlands en Nederlands als tweede taal van Levende Talen en door de VON verstuurd naar de minister en staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen, de WRR en de leden van de vaste Kamercommissie voor O&W.

onderontwikkeld is. Om te voorkomen dat deze onderontwikkeling in de nieuwe basisvorming alleen maar bestendig zal worden, dient ook op dit terrein ontwikkelingswerk gestimuleerd en gefinancierd te worden.

Tot de maatschappelijke voorbereiding behoort ook de voorbereiding op de steeds ingewikkelder informatie-samenleving. Daarom dient ook selectief leren omgaan met informatie en deelname aan overlegsituaties ten gevolge van technologische ontwikkelingen in organisaties deel uit te maken van de maatschappelijke voorbereiding.

Hoewel wij de keuze voor het centraal stellen van taalvaardigheid in algemene zin onderschrijven, hebben de in het WRR-rapport gekozen subvaardigheden een uiterst wankel basis. Een enquête bij oudleerlingen van mavo en lbo is een wel erg beperkte manier om tot een formulering van maatschappelijke behoeften te komen. Nader onderzoek is ook hier gewenst.

HET CULTUURPOLITIEKE DOEL

Hoewel op p. 79 van het WRR-rapport wel een samenhang gegeven wordt tussen het cultuurpolitieke doel en kennis van de Nederlandse taal, *naast* kennis van de Nederlandse literatuur, is hiervan bij het voorstel voor het onderdeel Nederlands niets terug te vinden. Daar wordt alleen het onderdeel literatuur genoemd, terwijl ook diverse vormen van taalbeschouwing, aandacht voor taalgeschiedenis, dialecten, informatica, en dergelijke, hier op hun plaats zijn.

HET ONTWIKKELINGSDOEL

De genoemde secties en de VON hebben met instemming kennis genomen van de aandacht die de WRR schenkt aan het cognitieve doel van het moedertaalonderwijs, bijvoorbeeld bij het schrijven van teksten. Zowel bij de prioritering van de vakonderdelen als bij de benadering ervan is ons inziens sprake van een eenzijdige nadruk op het cognitieve en vaardigheidsaspect. Van de doelstelling 'hoofd, hart en hand' is het hart, bijvoorbeeld door aandacht voor zogenaamde creatieve taalvaardigheid, verwaarloosd. Dit punt van kritiek sluit aan bij de kritiek die ook in algemene zin ten aanzien van het vakkenpakket door diverse instanties naar voren is gebracht.

Voor een nadere uitwerking van het onderwijspakket Nederlands verwijzen wij naar het op advies van de minister door de Stichting voor de Leerplanontwikkeling uitgebrachte *Inhoudselementenontwerp* en on-

ze activiteiten in de adviescommissie Nederlands, de VALO-M.

VAKKENINTEGRATIE

Los van de vraag of het gehele onderwijs in vakken of leergebieden zou moeten worden verdeeld, achten wij de argumentatie van de WRR op dit punt voor het vak Nederlands niet overtuigend. Niet alleen op grond van het principiële argument dat daardoor de leerstof voor de leerling geacademiseerd wordt, maar ook op grond van het economische argument dat integratie, bijvoorbeeld ten aanzien van grammatica-onderwijs ten behoeve van vreemde talen zo niet onmogelijk gemaakt, dan toch ernstig bemoeilijkt wordt. Tevens wordt met de keuze van de WRR geen recht gedaan aan de integratie en de daarbij behorende investeringen die op het niveau van de lerarenopleidingen al hebben plaatsgevonden.

INTERNE DIFFERENTIATIE

Wij achten de argumentatie van de WRR tegen differentiatie in een heterogene groep niet overtuigend. Er zijn wel degelijk docenten die hiermee ervaring hebben opgedaan, terwijl hier bovendien juist een taak ligt voor de lerarenopleiding, mede in verband met nascholing. Ervaringen in experimenteerscholen wijzen er bovendien juist op, dat differentiatie in eindtermen bij Nederlands niet noodzakelijk is, mits er goed onderwijsmateriaal voorhanden is.

URENTABEL

Op diverse plaatsen in het WRR-rapport wordt het belang van het vak Nederlands benadrukt. Wij hebben daar uiteraard met instemming kennis van genomen. Dit belang moet echter niet alleen uitgedrukt worden in de voorgestelde onderwijsinhoud, maar ook in de voorgestelde urentabel. De ervaringen in Ede noodzaken ons te stellen dat het afdoen van opmerkingen over die tabel als eenvoudige belangenbehartiging een flauwe debatteertruc is: de vraag waar het om gaat is of de doelstellingen van de WRR consistent zijn met de concrete voorstellen. Wij willen daarover geen enkel misverstand laten bestaan: niveauverhoging op basis van de voorgestelde vakinhoud is binnen de voorgestelde urentabel ten enenmale onmogelijk.

De voorgestelde urentabel komt overeen met de huidige minimumtabel voor lbo en mavo. Het huidige urenaantal zit echter in de praktijk meestal boven de minimumtabel, zodat het voorstel van de WRR praktisch neerkomt op urenvermindering. Dit blijkt

ook uit het overzicht van Dronkers in *Intermediair* van 21 februari 1986, en wel een vermindering met 0.6 uur per week ten opzichte van de huidige mavo-praktijk. Uit een overzicht van professor Leune, gepresenteerd op het WRR-congres op 17 april in Leusden, blijkt dat het gaat om een vermindering van maar liefst 133 klokuren in drie jaar.

Het moet toch duidelijk zijn dat een dergelijke vermindering van de urenaantallen slechts kan leiden tot niveauverlaging. Wanneer de regering het voorstel van de WRR ten aanzien van de urentabel zou overnemen, is de nadruk die gelegd wordt op de beheersing van het Nederlands niets anders dan lippendienst.

Door de voorgestelde inhoudsverandering, de nadruk op taalvaardigheidstraining waarvan in de voorstudie is aangegeven hoe arbeidsintensief dat is,

zal het niveau nog verder dalen. Uitbreiding van de leerstof, bijvoorbeeld met literatuuronderwijs voor lbo-leerlingen, zal in combinatie met die veranderde inhoud en de voorgestelde urentabel zelfs leiden tot een *dubbele niveauverlaging*.

Internationaal is 25% aandacht van het onderwijs voor het onderwijs in de moedertaal gebruikelijk. Het voorstel van de WRR komt neer op 10%. In dit verband wijzen wij ook op de uitspraken van professor Leune in *de Volkskrant* van 27 maart 1986, die 15% een aanvaardbaar compromis noemt.

Concluderend spreken wij onze waardering en instemming uit ten aanzien van de door de WRR gestelde doelen. Realisering van die doelen zal echter pas mogelijk zijn bij de daaruit afgeleide vakinhoud en de daaruit voortvloeiende urentabel.